

Arheološka dediščina v Sloveniji

Zgodovinska
mesta

I FEEL
SLOVENIA

Arheološka dediščina v Sloveniji

Od Potočke zijalke, visokogorske postojanke paleolitskih lovcev, do neandertalčeve piščali iz Divjih bab, najstarejšega glasbila na svetu, in najstarejšega, 5200 let starega lesenega kolesa z osjo na svetu, ki je pokukalo na plan iz močvirnatga Ljubljanskega barja – arheološka najdišča v Sloveniji so zelo bogata z najdbami, kar priča o zelo živahnem dogajanju v minulih tisočletjih na tem področju in pomembni geostrateški legi. Mnoge dragocene najdbe bogatijo tudi zbirke zgodovinskih mest in pripovedujejo zanimive zgodbe o življenju in navadah naših prednikov, o boju za obstanek in prevlado, pa tudi zgodbe o napredku in razcvetu. Naj spregovorijo sledi preteklosti.

Najstarejše leseno kolo z osjo, vir: Mestni muzej Ljubljana

Neandertalčeva piščal, vir: Narodni muzej Slovenije

Ptuj

Petoviona

NE ZAMUDITE

Rimsko vodenje po mestu

Doživetje rimske Petovione skozi spoznavanje antičnega življenja ter obrti, rimskih bogov in mitoloških junakov.

Izjemno dediščino največje rimske naselbine na slovenskih tleh, rimske Petovione, srečate na Ptujju malodane na vsakem koraku. Arheološke ostaline so združene v Arheološkem parku Petovio, med njimi ne spreglejte ptujskih simbolov: pet metrov visokega Orfejevega spomenika (nagrobnik rimskega veljaka, pozneje sramotilni kamen), petih mitrejev, povezanih s kultom čaščenja boga Mitre, s katerimi se Petoviona uvršča med največja središča mitraizma v Evropi, Povodnovega muzeja – najstarejšega lapidarija (rimskih spomenikov) na prostem pri nas, arheološkega najdišča Panorama (griča, pod katerim so varno »spravljeni« ostanki rimske četrti Petovione), prezentacije rimske peči za žganje tlakovcev, opek in posod iz antične obrtniške četrti, v stavbe vzdanih antičnih reliefov ... Zanimiva je tudi razstava Pokrajinskega muzeja Ptuj - Ormož, Petovionski panteon, ki predstavlja raznolikost in velik pomen religije v antiki. Vsako leto v avgustu na Ptujju oživijo zelo atraktivne Rimske igre, s katerimi poskušajo čim bolj avtentično prikazati dva tisoč let stare rimske zgodbe.

Pokrajinski muzej Ptuj Ormož

✉ muzej-ptuj.uprava@pmpo.si

🌐 www.pmpo.si

Celje

Razstava Celeia – mesto pod mestom

NE ZAMUDITE

Čudesa Starega Rima v Celju

Spustite se do starodavnih zidov, občudujte rimske freske in bogate kipe iz marmorja, s poznavalcem Celja in vodnikom, ki kamnitim ostankom antičnega mesta vdihne dušo ter celjsko podzemlje zapolni z zgodbami, pa se sprehodite skozi dediščino mesta.

Spustite se pod površje današnjega mesta in spoznajte pričevalce bogate zgodovine Celja. Pod mestno rezidenco znamenitih Celjskih grofov, Knežjim dvorom, se v vsej svoji veličini kaže starorimski obraz mesta. Celeia – mesto pod mestom je arheološka razstava antične Celeie, največja in situ predstavitev ostankov gospodarsko in trgovsko cvetočega mesta v Sloveniji, ki so mu nekateri menda rekli kar druga Troja.

Od blizu vas bodo navdušili starodavni rimski zidovi, ostanki stare rimske ceste s še vidnimi kolesnicami in v srednjeveško obzidje vgrajeni kip iz pohorskega marmorja. Zlahka si boste predstavljali, kako so iz oddaljene Emone, današnje Ljubljane, z vozovi proti Celeii in naprej potovali stari Rimljani. V letih vladavine cesarja Klavdija (41–54 n. št.), v obdobju, ko je Norik postal rimska provinca, je Celeia med prvimi dobila status samostojnega mesta s polnim imenom Municipium Claudium Celeia. Stoletji, ki sta sledila, sta za mesto pomenila obdobje največjega razcveta in rasti.

Pokrajinski muzej Celje/ Museo provinciale di Celje

✉ muzej@pokmuz-ce.si

🌐 www.pokmuz-ce.si

Novo mesto

Mesto situl

Novo mesto je bilo v starejši železni dobi (8.–4. st. pr. n. št.) eno najpomembnejših srednjeevropskih središč. Na dveh gomilnih grobiščih je bilo najdenih kar devet bronastih, figuralno okrašenih kovinskih posod – situl, ki sodijo v vrh evropske prazgodovinske likovne umetnosti. Situle so bronaste posode za shranjevanje in serviranje pijač. Izdelane so iz tanke, sijoče kovine in okrašene z mitskimi in herojskimi prizori, uporabljali pa so jih kot prestižno namizno in protokolarno posodje za strežbo dragocenih opojnih vin na posebnih praznovanjih.

Ogledate si jih lahko v Dolenjskem muzeju. Situlski spomeniki nedvomno sodijo v zakladnico svetovne kulturne dediščine, zaradi njih Novo mesto imenujemo tudi MESTO SITUL. Tem izjemnim spomenikom, ki pričajo o življenju halštatskih prebivalcev Novega mesta, je posvečen Praznik situl, to je festival železnodobnega življenja in kulinarike in dogodek, ki vsako leto junija obiskovalcem približa dolenjsko naravno in kulturno dediščino.

NE ZAMUDITE

Praznik situl

Pridite in doživite halštatsko Novo mesto!

Dolenjski muzej Novo mesto

✉ dolenjski.muzej@dolenjskimuzej.si
🌐 www.dolenjskimuzej.si

Brežice

Skrivnostni Kelti

Keltsko grobišče leži na južnem robu mesta in je umeščeno v čas od okrog 250 pr. n. št., ko se Kelti naselijo v Posavje, pa do leta 150 pr. n. št. Člani skupnosti, pokopani na tem grobišču, pripadajo keltskim rodovom, ki so bili vključeni v plemensko zvezo Tavrisikov. Grobišče je danes umeščeno na zemljevid pomembnejših latenskih najdišč, saj so bili prav v Brežicah odkriti kar trije keltski bojni vozovi. To so edini doslej znani bojni vozovi na prostoru današnje Slovenije.

V letu 2021 se je Posavski muzej Brežice priključil projektu Ajdovske zgodbe iz Posavja in aktivno sodeloval pri preučevanju arheoloških najdišč v Posavju, ki so tesno povezani z Ajdi – najstarejšimi mitičnimi prebivalci in graditelji nenavadnih struktur. Skozi ustna izročila, literaturo in doslej znanimi podatki o najdiščih smo preučili kar 7 najdišč, in sicer Ajdovsko jamo pri Nemški vasi, Ajdovsko jamo v Silovcu pri Sromljah, Ajdov grob na Jatni, Ajdovski gradec nad Vranjem pri Sevnici, Levakovo ter Jermanovo jamo.

Posavski muzej Brežice

✉ vodnik@pmb.si
🌐 www.pmb.si

Kranj

Lamelni oklep

Najznamenitejša najdba zadnjih desetletij v Kranju sta dva izjemno redka germanska lamelna oklepa in sulica, imenovana ango. Najdena oprava, ki jo najdete v Gorenjskem muzeju, priča, da je v Karniju živeli tudi ljudje z najvišjimi funkcijami. Gre za statusne simbole tedanje vojaške elite; ango frankovsko-alamanske, lamelna oklepa pa bizantinske. Oklepa sta enkratna v evropskem ali celo svetovnem merilu, saj so jih skoraj v celoti ohranjenih iz tega obdobja našli le sedem. Skupna uporaba oklepa in angona je poznana le na frankovsko-alamanskem območju, osebe, ki so ju uporabljale, pa so bile po statusu v neposrednem razmerju s kraljem in so zasedale najpomembnejše utrdbe.

Zaradi izjemne strateške lege na sotočju Save in Kokre je bil Kranj (Karnij) v 6. st. namreč pomembna vojaška postojanka, kjer se je nastanila germanska vojska. Lamelni oklep je bil sestavljen iz nekaj manj kot 270 ozkih kovanih ploščic, t. i. lamel. Zaradi svoje zgradbe je bil izjemno trden in hkrati zelo gibljiv.

Gorenjski muzej

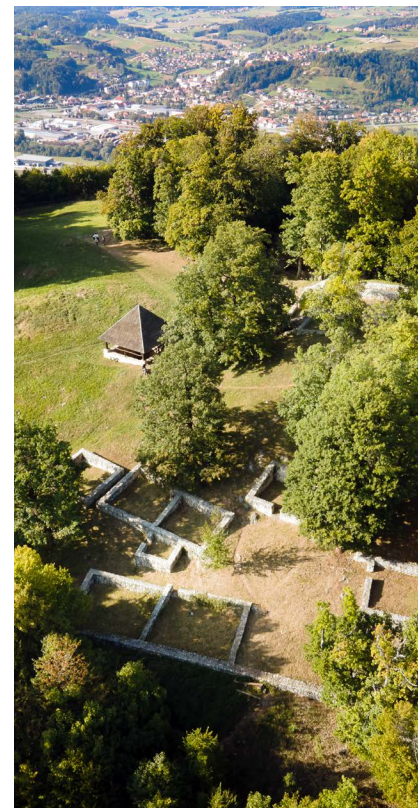
✉ info@gorenjski-muzej.si

🌐 www.gorenjski-muzej.si

Šentjur

Arheološki park Rifnik

Na severnem obrobju Kozjanskega, južno od Šentjurja, se dviga hrib Rifnik, ki daje s svojo stožčasto obliko dolini ob Voglajni posebno mikavnost. Njegova lega je ljudem ponujala možnosti za varno naselitev, zato ne preseneča, da je bil poseljen bolj ali manj neprekinjeno skozi vsa pomembnejša arheološka obdobja.

Na mestu največje poznoantične naselbine na Slovenskem, iz obdobja med pozno kameno dobo in srednjim vekom, danes najdete Arheološki park Rifnik. V njem si lahko brezplačno ogledate temelje dveh starokrščanskih cerkva, sedmih hiš in obzidja s stražarnicami, v rekonstruirani prazgodovinski hiši manjšo razstavo izkopanih ostankov, na Zgornjem trgu v Šentjurju pa je v muzejski zbirki Zakladi Rifnika na ogled tudi več kot 600 predmetov, ki so pripadali prebivalcem Rifnika v prazgodovini.

NE ZAMUDITE

Keltski dan na Rifniku

Kako so pred davnimi tisočletji živeli, kaj so lovili in jedli, s čim so si zapolnili proti čas, vam podeli na Keltskem dnevu razkrijejo skrivnostni Kelti.

Razvojna agencija Kozjansko – TIC Šentjur

✉ tic@turizem-sentjur.com

🌐 www.turizem-sentjur.com

Črnomelj in Metlika

Črnomaljsko Mesto pod mestom in metliški zlatnik s Pezdirčeve njive

V Beli krajini si bogata arheološka odkritja lahko ogledate od blizu. V Pastoralnem centru v Črnomlju se v sklopu razstave Mesto pod mestom pod steklenimi tlemi in situ razkrivajo ostaline preteklosti – artefakti, ki spadajo v različna časovna obdobja, od denimo obrambnega obzidja iz 5. st. do podkletene stavbe s srednjeveškim obzidjem iz 15. st. Arheološke najdbe pričajo o burnem in razgibanem zgodovinskem dogajanju na tem območju.

Pastoralni center

+386 7 305 18 24

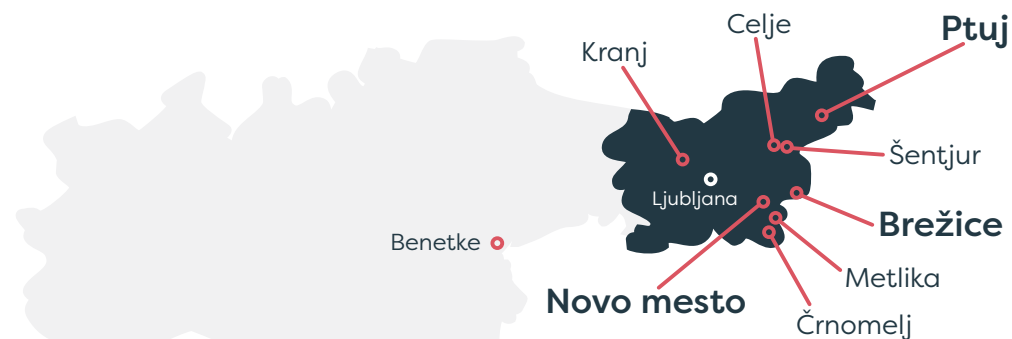
V Belokranjskem muzeju Metlika na Metliškem gradu hranijo najstarejši pri nas najdeni denar – keltski zlatnik, imitacijo staterja Aleksandra III. Makedonskega (356–323 p. n. št.), s stilizirano upodobitvijo boginje Atene s korintsko čelado in boginjo Nike. Našli so ga v enem od grobišč najpomembnejšega belokranjskega naselja v železni dobi, kompleksa Podzemelj, ki sta mu razcvet omogočila najdišča samorodne železove rude in razvejana trgovina.

Belokranjski muzej Metlika

✉ belokranjski.muzej@guest.arnes.si

🌐 belokranjski-muzej.si

Najdete nas tukaj ...

Združenje zgodovinskih mest Slovenije

Mestni trg 15, SI - 4220 Škofja Loka

info@zgodovinska-mesta.si

www.zgodovinska-mesta.si

Slovenska turistična organizacija

Dimičeva ulica 13, SI-1000 Ljubljana

info@slovenia.info

www.slovenia.info

Izdajatelj: Združenje zgodovinskih mest Slovenije v sodelovanju z Dolenjskim muzejem Novo mesto, Pokrajinskim muzejem Ptuj Ormož in Posavskim muzejem Brežice | **Urednik:** Sanja Marija Pellis | **Oblikovanje:** Tina Potočnik | **Besedilo:** Tadeja Ivančič Toth in predstavniki sodelujočih institucij | **Fotografije:** Boris Farič, Borut Križ, Andrej Peunik, Tomaž Lauko, Boris B. Voglar, Zavod Celeia Celje, Filip Markovič, Nataša Grum, Posavski muzej Brežice, Urša Erjavc, Stane Jeršič, Tomislav Urh, Zavod Metlika | **Tisk:** Studio Vizual d.o.o. | **Naklada:** 400 | **Oktober 2023**